

Handläggare
Gunilla Månsson
Hälso- och sjukvårdsstrateg
Hälso- och sjukvården

Mottagare:
Regeringskansliet
Diarienummer: S2026/00499

Region Blekinges remissvar

Yttrande över remiss Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning (SOU: 2026:19)

Region Blekinge uppskattar möjligheten att lämna synpunkter på slutbetänkandet Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning (SOU 2026:19).

Sammanfattande synpunkter

Region Blekinge instämmer generellt med utredningens slutsatser och förändringsförslag. Regionen anser att frågan är av stor vikt för patientsäkerhet, förskrivarnas profession och för att säkerställa att samhällets ekonomiska resurser används korrekt. Utredningens förslag kan bidra till bättre förutsättningar för regionerna att förebygga, identifiera och motverka oegentlig läkemedelsförskrivning.

Region Blekinge vill framför allt framföra några övergripande utgångspunkter för genomförandet av förslagen:

- Utökad och förenklad tillgång till datadriven uppföljning är önskvärt för att identifiera avvikande förskrivningsmönster. Denna måste dock kompletteras med medicinsk kompetens för att få en klinisk helhetsbild och om avvikelserna kan vara motiverade.
- Om utredningens förslag ska bli verklighet krävs en nära, tydlig och välstrukturerad samverkan mellan berörda myndigheter och regionerna.
- För att aktörerna, främst Inspektionen för vård och omsorg (IVO), ska kunna utföra uppgifterna och genomföra det förändrade arbetssätt som utredningen föreslår behöver mer resurser, med korrekt kompetens, tillföras.
- IVO och Tandverks- och läkemedelsförmånsverket (TLV) föreslås få uppgift om ordinationsorsak från E-hälsomyndigheten (EHM), detta förutsätter att förskrivning sker med full NLL-funktionalitet, vilket inte kommer införas i regionerna på flera år.

7.4 Utredningens överväganden och förslag avseende ytterligare uppgifter till IVO

Region Blekinge tillstyrker förslaget att IVO ges tillgång till fler uppgifter för att stärka myndighetens förutsättningar att bedriva tillsyn över samtliga delar av läkemedelsprocessen som omfattas av IVO:s ansvarsområde, från förskrivning till utlämnande på apotek.

Region Blekinge vill betona vikten av att uppgifter om förskrivningsmönster används som underlag för vidare analys och inte tolkas isolerat från sitt medicinska sammanhang. Avvikande förskrivningsmönster kan vara medicinskt motiverade, t ex vid komplex samsjuklighet, ovanliga tillstånd, behandlingssvikt eller andra kliniska skäl. Region Blekinge delar utredningens bedömning att det finns behov av strukturer där IVO och regionerna kan kommunicera om hur analyser genomförs och resultaten av analyserna, för att höja kunskapen men också för att undvika dubbelarbete. Region Blekinge vill också betona vikten av att IVO behöver ges resurser, kompetens och utökade möjligheter för att ha möjlighet att bedriva effektiv tillsyn.

8.2.3 Utredningens överväganden och förslag avseende ytterligare uppgifter från den nationella läkemedelslistan för TLV:s tillsyn

Region Blekinge ser positivt på att TLV får bättre förutsättningar att utföra sin tillsyn, men delar också utredningens bedömning att uppgifterna i den Nationella läkemedelslistan (NLL) inte alltid är tillräckliga för att kontrollera alla typer av förmånsbegränsningar, varken för TLV eller för regionerna. Det gäller exempelvis begränsningar för läkemedel som ingår i förmånen först när andra läkemedel inte tolererats eller anses lämpliga.

9.4 Utredningens överväganden och förslag avseende regionernas tillgång till uppgifter

Region Blekinge delar utredningens bedömning att utökade uppgifter om förskrivare och enskilda apotek skulle ge regionerna bättre förutsättningar att identifiera mönster som tyder på felaktig eller oegentlig förskrivning samt att granska apotekens ersättningsanspråk. Det är viktigt att regionerna även fortsatt får uppgifter om alla uthämtade recept, oavsett förmånstyp, inte enbart de förskrivningar som expedierats inom förmånen alternativt enligt smittskyddslagen. Uppföljning av de gemensamt framtagna återbäringsavtalen för receptläkemedel visar på att apoteken inte alltid följer de av Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets (TLV) fastställda priserna. Vidare har det förekommit fullständigt orimliga priser på läkemedel utanför det ordinarie förmånssystemet. Region Blekinge bedömer det därför som angeläget att regionerna kan erhålla information i enlighet med utredningens förslag dvs. att EHM ska redovisa uppgifter per enskilda öppenvårdsapotek.

Region Blekinge vill framföra att det inte enbart är förskrivningar som expedierats som är av intresse för regionerna att få tillgång till. Ur andra uppföljningsperspektiv än oegentligheter, som kvalitet och följsamhet till rekommendationer, vore det mycket värdefullt att få uppgift om t ex alla förskrivna antibiotikarecept för att jämföra med expedierade antibiotikarecept.

9.5 Uppgifter till verksamhetschefer

Region Blekinge tillstyrker förslaget att verksamhetschefer får utökade möjligheter att följa upp verksamhetens läkemedelsförskrivning. Förbättrad tillgång till uppgifter för verksamhetschefer kan stärka det lokala ledningsansvaret och bidra till tidig återkoppling, lärande och främja en patientsäker och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning. Region Blekinge anser att den föreslagna utvecklingen av EHM informationstjänster till verksamhetschefer bör ske i samråd med regionerna för att säkerställa att tjänsterna blir ändamålsenliga och användarvänliga.

10.4 Utredningens överväganden och förslag avseende regelverket för interimistiska beslut

Region Blekinge tillstyrker förslaget om utökad möjlighet för IVO att interimistiskt återkalla legitimation eller annan behörighet, eller interimistiskt dra in eller begränsa behörigheten att förskriva läkemedel. Det behöver finnas effektiva möjligheter att snabbt ingripa vid allvarliga risker kopplade till felaktig eller oegentlig förskrivning. Detta är viktigt ur både ett patientsäkerhets- och samhällsekonomiskt perspektiv.

Region Blekinge anser samtidigt att det, ur ett arbetsmiljö- och rättssäkerhetsperspektiv, är avgörande att sådana beslut grundas på tydliga kriterier, föregås av möjlighet till bemötande och kommuniceras på ett tydligt och transparent sätt. Inte minst eftersom besluten föreslås gälla omedelbart. Legitimation och förskrivningsrätt är centrala för yrkesutövningen och ingripanden kan få långtgående konsekvenser för den enskilda förskrivaren. Processen bör därför vara förutsebar och proportionerlig för att inte leda till defensiv förskrivning med patientsäkerhetsrisker som konsekvens.

11 Utökade möjligheter för IVO att ingripa vid tillsyn av förskrivare

Region Blekinge vill betona att det är viktigt att tillsynen omfattar samtliga yrkeskategorier med förskrivningsrätt och alla typer av läkemedel. Det bidrar till en mer sammanhållen och likvärdig reglering av läkemedelsförskrivning, oavsett profession eller behandlingsområde. Det är viktigt att IVO resurssätts för att omsätta denna utökade möjlighet i verkligheten.

12.4.1 Arbetsplatskod ersätts med förmånskod

Region Blekinge tillstyrker förslaget om införandet av den nya benämningen förmånskod. Det är viktigt att syftet och användningen av koden inte förändras utan att regionerna fortsatt har möjlighet att följa upp all förskrivning oavsett förmånstyp, inte enbart de förskrivningar som expedierats inom förmånen eller enligt smittskyddslagen. Det finns läkemedelsgrupper som inte omfattas av förmån, men som ändå är både begärliga och sårbara för oegentlig förskrivning.

12.4.3 Bestämmelser om att regioner får återkalla förmånskod

Region Blekinge ser positivt på möjligheten att, utan Socialstyrelsens medverkan, återkalla förmånskoderna om förutsättningarna för när regionen ska tilldela förmånskoderna inte är uppfyllda.

12.4.6 Förslag om att skapa en koppling mellan förskrivare och förmånskod

Region Blekinge bedömer att koppling mellan förskrivarkod och förmånskod är värdefullt i uppföljningssyfte, men samtidigt administrativt komplext för regionerna att hantera och behöver utformas så att det fungerar praktiskt och inte ökar den administrativa arbetsbördan. Det är viktigt att systemet kan integreras i regionernas befintliga IT-lösningar och stödjer vård över organisationsgränser. Region Blekinge välkomnar förslaget att ge EHM i uppdrag att utreda möjligheten att koppla förskrivarkod till en eller flera förmånskoderna.

12.4.7 Arbetsplatskodsregistret byter namn till förmånskodsregistret och utvecklas

Region Blekinge tillstyrker förslaget att regeringen bör ge EHM i uppdrag att i samråd med regionerna utveckla arbetsplatskodsregistret (ARKO), ta fram egenskapskoder som bättre speglar dagens vårdgivarstruktur (t ex digitala vårdgivare) och modernisera registret. Det skulle förbättra förutsättningarna för uppföljning inte bara för regionerna utan även för IVO och TLV som föreslås få fler uppgifter från EHM för att kartlägga förskrivningsmönster och utföra tillsyn.

14.1 Myndighetssamverkan som berör läkemedelsområdet

En välfungerande samverkan mellan berörda myndigheter och regionerna kommer vara nödvändig för att uppföljning och tillsyn ska fungera effektivt och ändamålsenligt. Det föreslagna uppdraget till Läkemedelsverket, IVO och TLV att skapa en samverkansstruktur som syftar till att utveckla uppföljning och tillsyn av läkemedelsförskrivningen och apoteksmarknaden är bra, men det på vilket sätt som regionerna kommer att involveras behöver förtydligas. Den föreslagna samverkansstrukturen mellan de berörda myndigheterna och regionerna behöver etableras på ett sätt som säkerställer en effektiv samverkan. Samverkansstrukturen behöver vara ändamålsenligt resurssatt och förvaltas på ett tydligt sätt. Inom samverkansstrukturen behöver det finnas förutsättningar att snabbt agera i frågor rörande uppföljning och tillsyn av både läkemedelsförskrivning och apoteksmarknaden.

Region Blekinge har uppmärksammat att regeringen nyligen har gett Uppdrag till IVO att utveckla informationshanteringen i brottsförebyggande syfte vilket ligger i linje med ökad samverkan. Exempel på ett område som regionerna och TLV skulle kunna samverka kring, eftersom TLV föreslås få uppgifter från öppenvårdsapotek avseende extemporeläkemedel, är oegentligheterna som regionerna ser i öppenvårdsdosortimentet. Här sluter dosapoteken avtal med läkemedelsföretag och begränsar därför för andra generika att komma in på marknaden. Dosapoteken gör detta i form av partihandlare och säljer sedan läkemedlen till sig själva. Detta ger dyrare dosförpackade läkemedel och i princip en monopolsituation.

Ett område där utredningen inte lämnar några förslag är Läkemedelsverkets beviljande av licenser. Region Blekinge vill trycka på att här finns ett mycket stort behov av samverkan, uppföljning och informationsdelning, inte bara rörande prissättning utan också eftersom Läkemedelsverkets licensbedömningar är tillitsbaserade och bygger på de uppgifter som lämnas i licensansökan. Som setts under senaste året är detta ett område som kan utnyttjas av oseriösa och kriminella aktörer.